

**OLTU TAŞI, ALTIN VE GÜMÜŞ KULLANILARAK
ÜRETİLEN KOL DÜĞMESİ VE KRAVAT İĞNESİ ÖRNEKLERİNİN
İNCELENMESİ****OLTU STONE, GOLD AND SILVER BY USING WERE
PRODUCED EXAMINING OF SAMPLES CUFF-LINK AND TIE PIN***Ebru ALPARSLAN****Özet:**

Bu araştırma; Erzurum İlinde ve Oltu İlçesinde, Oltu Taşı İşlemeciliği ile ilgili faaliyet gösterilen atölye ve işyerlerinde yürütülmüştür. Araştırma kapsamında; Erzurum İli ve Oltu ilçesinde yaklaşık iki yüz otuz senedir geleneksel olarak sürdürülen Oltu Taşı İşlemeciliği ve çeşitli kuyumculuk tekniklerinin uygulanmasıyla üretilen ürünler incelenmiştir. Bu amaçla; günümüzde Oltu Taşı, altın ve gümüş kullanılarak üretilen kol düğmesi ve kravat iğnesi örnekleri; üretim ve süsleme tekniği, kullanılan gereçler, motif ve kompozisyon gibi niteliksel özellikleri açısından incelenmiş ve ürünler ile ilgili bilgiler fotoğrafları ile birlikte ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Erzurum, Oltu, Oltu Taşı İşlemeciliği, Altın, Gümüş.

179

Abstract:

This research in Erzurum Province and Oltu County, Stone-Working with Oltu Showing related activities were conducted workshops and workplaces. Research in the context; Erzurum Province, and about two hundred and thirty years in the town of Oltu Traditionally maintained and various jewellery-Working Oltu Move the implementation of technical products produced were investigated. For this purpose, today Oltu Stone, gold and silver were produced using cuff-link and tie pin samples, production and decoration techniques, used materials, patterns and composition of such qualitative characteristics were examined in terms of products and related information along with photos and detailed descriptions.

Key words: Erzurum, Oltu, Oltu Stone-Working, Gold, Silver.

Giriş

Geçmişten günümüze ulaşan bir kültür mirası olan geleneksel sanatlar ve el sanatlarımız; ülkemizin geçmişine ve kültürüne tanıklık eden en canlı ve en anlamlı belgeler niteliğindedir. Köklü bir geçmişe ve kültüre sahip

* Öğr. Gör. Dr., Gazi Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi – Ankara aebru@gazi.edu.tr.

olan Anadolu'nun el sanatları kültürü incelendiğinde; tarihsel gelişim süreci içerisinde üstün nitelikli ve bölgesel özellikler gösteren el sanatları ürünlerinin yapılmış olduğu görülmektedir (Alparslan, 2009: 117).

Ülkemizde bölgesel özellikler gösteren; geleneksel el sanatları, taş işlemeciliği ve kuyumculuk tekniklerinin uygulandığı yöreler arasında, Erzurum ili ve Oltu ilçesi de yer almaktadır. Erzurum; M.Ö. 4000'lere uzanan tarihi geçmişi ile birçok uygarlığa ev sahipliği yapmıştır. Geleneksel el sanatları bakımından oldukça zengin olan yörenin en önemli el sanatı Oltu Taşı işlemeciliğidir (Anonim, 2004: 100).

Türkiye'de sadece Erzurum İlinin Oltu ilçesinde çıkarılan ve adını bu bölgeden alan Oltu Taşı, yaklaşık iki yüz otuz senedir yörede işlenmekte ve başta tespih olmak üzere çeşitli giyim ve ev aksesuarlarının yapımında kullanılmaktadır (Alparslan, 2009: 7).

Yörede yapılan incelemelerde; Oltu Taşı İşlemeciliği ve çeşitli kuyumculuk tekniklerinin uygulanmasıyla; tespih, yüzük, kolye, küpe, yaka iğnesi, kravat iğnesi ve kol düğmesi gibi ürünlerin üretildiği belirlenmiştir. Ürünlerin yapımında; Oltu Taşının tek başına kullanılmasının yanı sıra; altın, gümüş gibi madenlerin çeşitli kuyumculuk teknikleri ile işlenmesi ve Oltu Taşı ile bir arada kullanılmasıyla da bu sanat uygulanmaktadır.

Günümüzde teknolojik gelişmelerin hızla yaşanması ve artan insan ihtiyaçlarının sonucu olarak, birçok el sanatımızın önemini kaybetmesine rağmen; gelenekselliği bozulmadan sürdürülen Oltu Taşı İşlemeciliği, Erzurum İlinin ve Oltu İlçesinin kalkınması, yörenin kaynaklarının kullanılması ve geniş kitlelere iş olanağı sağlaması bakımından önemli bir el sanatı konumundadır.

1. Çalışmanın Önemi

Bu çalışma; Erzurum ilinde ve Oltu ilçesinde, Oltu Taşı İşlemeciliği ve kuyumculuk ile ilgili faaliyet gösteren atölye ve işyerlerinde yürütülmüştür. Çalışma kapsamında, Oltu Taşı, gümüş ve altın kullanılarak üretilen kravat iğnesi ve kol düğmesi örnekleri; üretim ve süsleme tekniği, kullanılan gereçler, motif ve kompozisyon özellikleri açısından incelenmiş ve ürünlerle ilgili bilgiler fotoğrafları ile beraber ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

Günümüzde Erzurum ilinde ve Oltu ilçesinde geleneksel özellikleri bozulmadan sürdürülen bu sanatın; üretilen ürünler, üretim ve süsleme teknikleri, ürün yapım aşamaları gibi yönlerden incelenmesi ve doğru bir şekilde belgelenmesi, bu sanatın ve mesleğin devamlılığının sağlanması bakımından önem taşımaktadır.

Bu konuda yapılan ve yapılacak olan çalışmalarla; Erzurum'un özellikle de Oltu'nun gelişmesi ve tanıtılmasında önemli bir yere sahip olan bu sanatın; ilgi duyan bireylere öğretilmesi, bireylerin teşvik edilmeleri ve

böylece mesleğin sürdürülebilirliğinin sağlanması ve gelecek kuşaklara aktarılmasına yarar sağlayacağı düşünülmektedir.

2. Araştırma Bulguları

2.1. Erzurum İli ve Oltu İlçesi Hakkında Genel Bilgiler

Erzurum, Türkiye'nin Doğu Anadolu Bölgesinde yer alan, etrafı; Kars, Ağrı, Muş, Bingöl, Erzincan, Gümüşhane, Rize ve Artvin illeri ile çevrili olan ilimizdir. Merkez ilçe dışında on sekiz adet ilçesi bulunmaktadır (Özav, 1996: 3). Yüzölçümü 25.066 km² olan Erzurum; yüzölçümüne göre; Konya, Sivas ve Ankara illerinden sonra Türkiye'nin dördüncü büyük ili konumundadır (<http://tr.wikipedia.org>). Türkiye İstatistik Kurumu 2008 yılı verilerine göre; Erzurum ilinin ilçe ve köyleri ile birlikte toplam nüfusu 774.967'dir (<http://tuik.gov.tr>).

Erzurum ili yeraltı kaynakları açısından oldukça zengindir ve bunlardan en önemlisi Oltu Taşı'dır. Türkiye'de sadece Erzurum ilinin Oltu İlçesinde çıkarılan Oltu Taşı; ağaçların reçinesiyle kil ve linyit karışımından oluşmaktadır (Özav, 1996: 223; Parlak, 2001: 11.).

Doğu Anadolu Bölgesinin kuzeydoğusunda yer alan Oltu ilçesi, Erzurum il merkezine 124 km. uzaklıkta ve Narman, Şenkaya, Uzundere ve Olur ilçeleri çevrilidir. Oltu'nun yüzölçümü 1380 km², rakımı 1275 m'dir (Özav, 1996: 2; Hatipoğlu, 2008: 213). Türkiye İstatistik Kurumu 2008 yılı verilerine göre; Oltu ilçesinin köyleri ile birlikte toplam nüfusu 32.218'dir (<http://tuik.gov.tr>).

Oltu ilçesinin doğal bitki örtüsü step olmakla beraber, yüksek kısımlarında sarıçam ve meşe ormanları bulunmaktadır. Oltu'nun yüksek kısımlarında sert kara iklimi hüküm sürmesine karşın, bu bölge Doğu Anadolu ve Karadeniz iklimi arasında iklim özelliğine sahiptir. Yörenin temel geçim kaynağı; tarım, ormancılık, madencilik ve Oltu Taşı İşlemeciliğidir. Oltu'nun kuzeyinde yer alan Dutlu Dağı'nın güney yamaçlarında açılan galerilerden güçlüklerle çıkarılan ve topraktan çıkarıldıktan sonra ürün haline dönüştürülünceye kadar birçok işlemden geçirilen Oltu Taşı; çok uzun yıllardır Erzurum ilinde ve Oltu ilçesinde ailelerin geçim kaynağı olmuştur (Özav, 1996: 223; Parlak, 2001: 6).

2.2. Oltu Taşı İşlemeciliğinin Tarihsel Gelişimi ve Bugünkü Durumu

Oltu Taşı'nın ilk defa ne zaman çıkarıldığı ve işlenmeye başlandığı hakkında kesin bir yazılı doküman bulunmamasına rağmen, 18. yüzyıl sonunda çıkartılmaya başlandığı sanılmaktadır. Oltu Taşı işlemeciliği babadan oğla geçen bir halk sanatı şeklinde başlamış ve devam etmiştir. 19. yüzyılda "takımcılar" adı verilen, Türk ve azınlıklardan oluşan kırk sanatkar,

bu sanatı uygulamıştır. Oltu Taşı İşlemeciliği asıl dönemini Cumhuriyet'in ilanından sonra kazanmıştır (Parlak, 1989: 13).

Oltu Taşı İşlemeciliğinin Erzurum ilinde yapılmasında ve pazarlanmasında; Rüstem Paşa Hanı (Taşhan) ve Arapgirler çarşısının önemi büyüktür (Anonim, 2004: 100). 1561 yılında Kanuni Sultan Süleyman'ın veziri Rüstem Paşa tarafından yaptırılan Rüstem Paşa Hanı; Osmanlı İmparatorluğu döneminde altın ve gümüş ziynet eşyalarının yapıldığı ve pazarlandığı, İpek yolu ticaret kervanlarıyla Asya'dan getirilen ziynet eşyalarının Anadolu'ya ve yurt dışına pazarlandığı önemli bir bölge olmuştur (<http://www.geoitices.com/erzurumsehri/Kultur/Tarih>).

Erzurum'da günümüzde de Rüstem Paşa Hanı, Oltu Taşı'nın işlendiği ve pazarlandığı en önemli merkez durumundadır. Ayrıca; Vakıf İşhanı, Taş Mağazalar ve Cumhuriyet caddesindeki kuyumcu ve imalat atölyelerinde bu sanat sürdürülmekte ve bu işle uğraşan bireylere gelir getirmektedir.

Ayrıca Oltu İlçesinde; Oltu Taşı işlemeciliği ile ilgili faaliyetler, Oltu Taşı İş Merkezi'nde bulunan atölye ve işyerlerinde, bu çevredeki diğer atölyelerde ve evlerde sürdürülmektedir. Erzurum'da ve Oltu'da ana geçim kaynağı olarak veya gelire katkı sağlamak için yapılan Oltu Taşı işlemeciliği; çeşitli yaşlarda çoğunlukla erkek bireyler tarafından, sürdürülen bir sanat dalıdır ve yörede büyük ölçüde istihdam alanı sağlamaktadır.

2.3. Oltu Taşı Hakkında Genel Bilgiler

Türkçe'de Oltu Taşı olarak bilinen taş; "Kara Kehribar", "Sengi-Musa" gibi adlarla da anılmakta, yabancı literatürde ise "Black Amber", "Gagat", "Jayet", "Jet" şeklinde yer almaktadır (Ethem,1990: 45). Jeologlar tarafından oluşumu farklı şekillerde tanımlanan Oltu Taşı; aslında yumuşak bir linyit çeşididir ve ağaçlardaki reçinelerin kil ve linyit maddeleriyle karışmasıyla meydana gelmektedir (Özav, 1996: 223).

Oltu Taşı; Oltu ilçesinin " Kabaşut Mevki'nde, Dutlu dağı (Yasakdağ) ve çevresinde, Dutlu, Hankaskışla, Güzelsu, Alatarla, Sülünkaya, Günlüce, Ormanağzı, Taşlıköy, Çataksu köylerinde çıkarılmaktadır. Özellikle de; Oltu ilçesinin kuzeyinde yer alan Dutlu Dağı'nın (2252 metre) güney yamaçlarında dik olarak açılan 70-80 cm çapındaki galerilerde Oltu Taşı yataklarına rastlanmaktadır (Gündoğdu ve Gedik 1985:8, Parlak 1989:3, Parlak 2001). Oltu Taşı yatakları; basınç altında sıkışmış, birkaç metre yatay devamlılık gösteren merccekler halindedir (Fotoğraf 1), taşın çıkarılmasında çekiç, kazma gibi araçlar kullanılmaktadır (Parlak, 1989: 4; Parlak, 2001: 6,10).

Oltu Taşı'nın en dikkat çekici özelliği; yer kabuğundan çıkarıldığında yumuşak olması ve hava ile temas etmediği sürece bu yumuşaklığını muhafaza etmesidir. İşlendikçe hava ile temas ederek sertleşen ve

kullanıldıkça parlayan bir madendir. Genellikle siyah, bazen koyu kahverengi, gri ve yeşilimsi renklerde bulunmaktadır (Gündoğdu ve Gedik, 1985: 8, Parlak,1989:7) (Fotoğraf 2).

Fotoğraf 1: Galeride bulunan Oltu Taşı merceği (Anonim 2007)

Fotoğraf 2: İşlenmemiş Oltu Taşı (Alparslan 2009)

3.4. Erzurum İlinde ve Oltu İlçesinde Üretilen Kol Düğmesi ve Kravat İğnesi Örnekleri

Erzurum ve Oltu’da, Oltu Taşı İşlemeciliği ile ilgili faaliyet gösteren atölye ve işyerlerinde yapılan incelemelerde; Oltu Taşı İşlemeciliği ve çeşitli kuyumculuk tekniklerinin uygulanmasıyla; tespih, küpe, yüzük, kolye, kol düğmesi-kravat iğnesi, yaka iğnesi gibi ürünlerin üretildiği tespit edilmiştir.

Bu araştırmada; Oltu Taşı, gümüş ve altın kullanılarak üretilen Kol Düğmesi ve Kravat İğnesi örnekleri; üretim ve süsleme teknikleri, kullanılan gereçler, motif ve kompozisyon özellikleri açısından incelenmiş, fotoğrafları ile birlikte tanıtılmaya çalışılmıştır. Yörede yapılan incelemelerde; gümüş ve altın levha üzerine “delik işi” ve “kalem işi” tekniklerinin uygulanmasıyla çeşitli motifler oluşturulması ve bunların Oltu Taşı ile bir arada kullanılmasıyla ürünlerin yapıldığı görülmüştür.

Araştırma kapsamında incelenen kol düğmesi ve kravat iğnesi örneklerinin; takım olarak ya da ayrı ayrı üretildiği tespit edilmiştir. Toplam yedişer adet kravat iğnesi ve kol düğmesi örneği, niteliksel özellikleri açısından (üretim ve süsleme tekniği, kullanılan gereçler, motif ve kompozisyon) incelenmiştir.

Fotoğraf 3’te görülen ve 2007 yılında üretilen kravat iğnesi ve kol düğmesinin zemin kısmı, gümüş levha ile taş yuvası şeklinde hazırlanmış ve “yontma” tekniği ile yuvalara uygun ölçülerde şekillendirilen Oltu Taşları; “kakma” tekniğinin uygulanmasıyla yuvalarının içerisine yerleştirilmiştir. Gümüş levha üzerine “delik işi” tekniğinin uygulanmasıyla; yaprak ve kıvrımlı dallardan oluşan bitkisel motif kompozisyonu oluşturulmuş, bu motifler üzerine “kalem işi” tekniğinin uygulanmasıyla süslemeler

belirginleştirilmiştir. Süsleme işlemi tamamlanan gümüş levhalar; kravat iğnesi ve kol düğmesinin zemin kısmını oluşturan Oltu Taşı üzerine gümüş teller ile monte edilmiştir. Kravat iğnesinin arka kısmına iğne, kol düğmesinin arka kısmına ise klips kaynak yapılmış ve ürünler tamamlanmıştır (İncelendiği yer: Ahmet Kara Atölyesi–Erzurum).

Fotoğraf 3: Oltu Taşı-Gümüş kullanılarak üretilen Kol Düğmesi-Kravat İğnesi

Fotoğraf 4'te görülen ve 2005 yılında üretilen kravat iğnesinin zemin kısmı; altın levha ile taş yuvası şeklinde hazırlanmış ve “yontma” tekniği ile yuvalara uygun ölçülerde şekillendirilen Oltu Taşı; “kakma” tekniğinin uygulanmasıyla yuvalarının içerisine yerleştirilmiştir. Altın levha üzerine “delik işi” tekniğinin uygulanmasıyla; yaprak ve kıvrımlı dallardan oluşan bitkisel motif kompozisyonu oluşturulmuş, bu motifler üzerine “kalem işi” tekniğinin uygulanmasıyla süslemeler belirginleştirilmiştir. Süsleme işlemi tamamlanan altın levha; Oltu Taşı üzerine altın tellerle monte edilmiştir. Kravat iğnesinin arka tarafına iğne, ön tarafına ise zincir kaynak yapılmış ve ürünler tamamlanmıştır (İncelendiği yer: Obje Kuyumculuk–Erzurum).

Fotoğraf 4: Oltu Taşı-Altın kullanılarak üretilen Kravat İğnesi

Fotoğraf 5'te görülen ve 2007 yılında üretilen kravat iğnesi ve kol düğmesinin zemin kısmı; gümüş levha ile taş yuvası şeklinde hazırlanmış ve

“yontma” tekniği ile yuvalara uygun ölçülerde şekillendirilen Oltu Taşı; “kakma” tekniğinin uygulanmasıyla yuvalarının içerisine yerleştirilmiştir. Kravat iğnesinin yapımında, gümüş levha üzerine “delik işi” tekniğinin uygulanmasıyla; yaprak ve kıvrımlı dallardan oluşan bitkisel motif kompozisyonu ve ay-yıldız motifinden oluşan sembolik motif kompozisyonu hazırlanmış, motifler üzerine “kalem işi” tekniğinin uygulanmasıyla süslemeler belirginleştirilmiştir. Kol düğmesinin yapımında ise; gümüş levha üzerine “delik işi” tekniğinin uygulanmasıyla sembolik motif (ay-yıldız) hazırlanmış, motif üzerine “kalem işi” tekniğinin uygulanmasıyla süslemeler belirginleştirilmiştir. Süsleme işlemi tamamlanan gümüş levhalar; gümüş tellerle Oltu Taşları üzerine monte edilmiştir. Kravat iğnesinin arka kısmına iğne, kol düğmesinin arka kısmına ise klips kaynak yapılmasıyla ürünler tamamlanmıştır (İncelendiği yer: Ahmet Kara Atölyesi–Erzurum).

Fotoğraf 5: Oltu Taşı-Gümüş kullanılarak üretilen Kol Düğmesi-Kravat İğnesi

Fotoğraf 6’da görülen ve 2006 yılında üretilen kravat iğnesi ve kol düğmesinin zemin kısmı; altın levha ile taş yuvası şeklinde oluşturulmuş ve yuvaların içerisine; “yontma” tekniği ile uygun ölçülerde şekillendirilen Oltu Taşı “kakma” tekniğinin uygulanmasıyla yerleştirilmiştir. Altın levha üzerine “delik işi” tekniğinin uygulanmasıyla; çiçek, yaprak ve kıvrımlı dallardan oluşan bitkisel motif kompozisyonu hazırlanmış, motifler üzerine “kalem işi” tekniğinin uygulanmasıyla süslemeler belirginleştirilmiştir. Süslemesi tamamlanan altın levha, altın tellerle Oltu Taşı üzerine monte edilmiştir. Kol düğmesinin arka kısmına klips, kravat iğnesinin arka kısmına ise iğne kaynak yapılmasıyla ürünler tamamlanmıştır (İncelendiği yer: Obje Kuyumculuk–Erzurum).

Fotoğraf 6: Oltu Taşı-Altın kullanılarak üretilen Kol Düğmesi-Kravat İğnesi

Fotoğraf 7’de görülen ve 2007 yılında üretilen kravat iğnesi ve kol düğmesinin zemin kısmı; gümüş levha ile taş yuvası şeklinde hazırlanmıştır. Oltu Taşı; “yontma” tekniğinin uygulanmasıyla uygun ölçülerde şekillendirilmiş ve “kakma” tekniğinin uygulanmasıyla yuvalarının içerisine yerleştirilmiştir. Gümüş levha üzerine “delik işi” tekniğinin uygulanmasıyla; çiçek, yaprak ve kıvrımlı dallardan oluşan bitkisel motif kompozisyonu oluşturulmuş, motifler üzerine “kalem işi” tekniğinin uygulanmasıyla süslemeler belirginleştirilmiştir. Süsleme işlemi tamamlanan gümüş levhalar; gümüş tellerle taşların üzerine monte edilmiştir. Kravat iğnesinin arka kısmına iğne, kol düğmesinin arka kısmına ise klips kaynak yapılmış, ürünler tamamlanmıştır (İncelendiği yer: Antik Gümüş- Erzurum).

Fotoğraf 7: Oltu Taşı- Gümüş kullanılarak üretilen Kol Düğmesi-Kravat İğnesi

Fotoğraf 8’de görülen ve 2005 yılında üretilen kravat iğnesinin zemin kısmı; altın levha ile taş yuvası şeklinde hazırlanmıştır.

“Yontma” tekniğinin uygulanmasıyla yuvaya uygun ölçülerde şekillendirilen Oltu Taşı; “kakma” tekniğinin uygulanmasıyla yuvanın içerisine yerleştirilmiştir. Altın levha üzerine “delik işi” tekniğinin uygulanmasıyla; yaprak ve kıvrımlı dallardan oluşan bitkisel motif kompozisyonu hazırlanmış, motif üzerine “kalem işi” tekniğinin uygulanmasıyla süslemeler belirginleştirilmiştir. Süsleme işlemi tamamlanan altın levha; altın tellerle Oltu Taşı üzerine monte edilmiştir. Kravat iğnesinin arka kısmına iğne kaynak yapılmış ve ürün tamamlanmıştır (İncelendiği yer: Obje Kuyumculuk–Erzurum).

Fotoğraf 8: Oltu Taşı-Altın kullanılarak üretilen Kol Düğmesi-Kravat İğnesi

Fotoğraf 9’da görülen ve 2007 yılında üretilen kravat iğnesi ve kol düğmesinin zemin kısmı; gümüş levha ile taş yuvası şeklinde hazırlanmış ve “yontma” tekniği ile uygun ölçüde şekillendirilen Oltu Taşı; “kakma” tekniği ile taş yuvalarının içerisine yerleştirilmiştir. Gümüş levha üzerine “delik işi” tekniğinin uygulanmasıyla; yaprak ve kıvrımlı dallardan oluşan bitkisel motif kompozisyonu hazırlanmış, motif üzerine “kalem işi” tekniğinin uygulanmasıyla süslemeler belirginleştirilmiştir. Süsleme işlemi tamamlanan altın levha, altın tellerle Oltu Taşı üzerine monte edilmiştir. Kravat iğnesinin arka kısmına iğne, kol düğmesinin arka kısmına klips kaynak yapılmış ve ürünler tamamlanmıştır (İncelendiği yer: Ahmet Kara Atölyesi–Erzurum).

Fotoğraf 9: Oltu Taşı-Gümüş kullanılarak üretilen Kol Düğmesi-Kravat İğnesi

Fotoğraf 10 ve Fotoğraf 11’de görülen kol düğmesi örnekleri 2007 yılında üretilmiştir. Kol düğmelerinin zemin kısmı; gümüş levha ile taş yuvası şeklinde hazırlanmıştır. Fotoğraf 10’da görülen kol düğmesinde Oltu Taşı; “yontma” tekniği ile daire formunda, Fotoğraf 11’de görülen kol düğmesinde ise kare formunda şekillendirilmiş ve taşlar “kakma” tekniğinin uygulanmasıyla taş yuvalarının içerisine yerleştirilmiştir. Gümüş levha üzerine “delik işi” tekniğinin uygulanmasıyla; yaprak ve kıvrımlı dallardan oluşan bitkisel motifler hazırlanmış, motifler üzerine “kalem işi” tekniğinin uygulanmasıyla süslemeler belirginleştirilmiştir. Süsleme işlemi tamamlanan gümüş levhalar daire ve kare formundaki taşların üzerine gümüş tellerle monte edilmiştir. Kol düğmelerinin arka kısımlarına klips kaynak yapılmış ve ürünler tamamlanmıştır (İncelendiği yer: Antik Gümüş-Erzurum).

Fotoğraf 10: Kol Düğmesi

Fotoğraf 11: Kol Düğmesi

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada; Erzurum İlinde ve Oltu İlçesinde, Oltu Taşı İşlemciliği ve kuyumculuk ile ilgili faaliyet gösteren atölye ve işyerlerinde; Oltu Taşı, altın ve gümüş kullanılarak günümüzde üretilen Kol Düğmesi ve Kravat İğnesi örnekleri üzerinde çalışılmıştır. Çalışma kapsamında; toplam 7 adet Kol Düğmesi ve 7 adet Kravat İğnesi örneği; üretim ve süsleme tekniği, kullanılan gereçler, motif ve kompozisyon özellikleri gibi niteliksel özellikler açısından incelenmiş ve ürünlerle ilgili bilgiler fotoğrafları ile beraber ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

Yörede yapılan incelemelerde tespit edilen ürünler incelendiğinde; ürünlerin 2005-2007 yılları arasında üretildiği tespit edilmiştir. Ürünlerin yapımında; Oltu Taşı-Altın ve Oltu Taşı-Gümüş madenlerinin bir arada kullanıldığı, gümüş ve altın levhalar üzerine; “delik işi”, “kalem işi” gibi süsleme tekniklerinin uygulanmasıyla yüzey oluşturulduğu, Oltu Taşı’nın şekillendirilmesinde “yontma” tekniğinin uygulandığı ve şekillendirilen Oltu Taşlarının “kakma” tekniğinin uygulanmasıyla taş yuvalarının içerisine yerleştirildiği belirlenmiştir. Üretilen ürünler motif özellikleri açısından incelendiğinde; çiçek, yaprak ve kıvrımlı dallardan oluşan bitkisel motifler ve ay-yıldız motiflerinin (sembolik motifler) kullanıldığı görülmüştür.

Ürünlerde kullanılan motifler; bu sanatın geleneksel özelliklerini günümüze taşıyan özellikleri gözler önüne sermektedir.

Yörede yapılan incelemelerde ve bu sanatı uygulayan bireylerle yapılan karşılıklı görüşmeler sonucunda; ürünlerin yapımında kullanılan altın ayarlarının 8-12 ayar arasında değişkenlik gösterdiği ve ürünlerde 925 ayar gümüş kullanıldığı belirlenmiştir. Bu sanatı uygulayan bireylerin geleneksel formda üretim yapmalarının yanı sıra; tüketicilerin özel istekleri doğrultusunda da üretim yaptıkları belirlenmiştir.

Günümüzde teknolojik gelişmeler ve değişimlerin hızlı yaşanmasının sonucu olarak çoğu el sanatımız önemini yitirmek üzeredir. Ancak yörede yapılan incelemelerde Oltu Taşı işlemeciliğinin; geleneksel özellikleri bozulmadan geliştirilerek devam ettiği görülmüştür. Erzurum'un özellikle de Oltu'nun gelişmesi ve tanıtılmasında önemli bir yere sahip olan bu sanatın; ilgi duyan bireylere öğretilmesi ve bireylerin teşvik edilmeleri önem taşımaktadır. Geleneksel Sanatlarımız ve El Sanatları alanında yapılacak olan bu çalışmaların; kültür hazinelerimizin yaşatılması ve ülke tanıtımına katkı sağlayacağı, böylece mesleklerin sürdürülebilirliğinin sağlanması ve gelecek kuşaklara aktarılmasına yarar sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Alparslan, Ebru. (2009). *Oltu Taşı İşlemeciliği ve Yörede Üretilen Ürünlerin Bazı Özellikleri*, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi.
- Anonim (2004). *Yaşayan Anadolu Takıları*. İstanbul: Atasay Kuyumculuk A.Ş. Şahinkaya Matbaacılık..
- Anonim. (2007). *Oltu'da bulunan "Hakbir Oltu Taşı" isimli işyerinin sahibi Oltu Taşı ustası Nejde Gümüş tarafından Oltu Taşı galerisinde yapılan video kaydı (CD)*. Erzurum.
- Ethem, Mehmet Yaşar. (1990). *A'dan Z'ye Kıymetli ve Yarı Kıymetli Taşlar*. Ankara: Mars Matbaası.
- Gündoğdu, Hamza ve Gedik, İrfan. (1985). Erzurum'da Oltu Taşı İşlemeciliği. *Bilim Birlik Başarı Dergisi*; (43), s. 7-12.
- Hatipoğlu, Oktay. (2008). "Erzurum Oltu Taşı Geliştirme Projeleri", *Gazi Üniversitesi I. Ulusal El Sanatları Sempozyumu Bildirileri*. 24-26 Nisan 2008, Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları, s. 213-220.
- Özav, Lütfi. (1996). *Oltu'nun Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası*. Erzurum: Taş Medrese Yayınları.
- Parlak, Tahsin. (1989). *Kaynaktan Vitrine Oltu Taşı*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Basımevi.
- Parlak, Tahsin. (2001). *Erzurum'da Oltu Taşı ve Kuyumculuk Sanatı*. <http://tr.wikipedia.org>. (E.T: 08.10.2008).
- [http:// tuik.gov.tr](http://tuik.gov.tr) (E.T: 23.05.2009).
- <http://www.geoitices.com/erzurumsehri/Kultur/Tarih>. (E.T: 03.11.2008).